

Titel: Familien Heiberg

Citation: "Familien Heiberg", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K28*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2012 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-b70-kom-root.pdf> (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K28

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

◀ **Fl. Post N° 82 & 83** : SK havde fået trykt dobbeltartiklen »Om Fædrelandets Polemik« i J.L. Heibergs *Kjøbenhavns flyvende Post. Interimsblad*; første del i nr. 82, 12. marts 1836, uden paginering, sp. [1]-[8], og anden del i nr. 83, 15. marts 1836, uden paginering, sp. [1]-[4]. Artiklen er signeret med mærket »B.« Se SKS 14, 19-26.

I trykt udgave: Bind 28 side 125 linje 5

◀ **Hr. Langhoff** : *Kjøbenhavns flyvende Post* blev udgivet af Schuboths Boghandel, der efter J.H. Schuboths død i 1828 blev overtaget af hans svigersøn, Søren Langhoff (1797-1864).

I trykt udgave: Bind 28 side 125 linje 6

◀ **JL Heiberg** : Johan Ludvig Heiberg (1791-1860), forfatter, redaktør og kritiker, 1817 filosofisk doktor, fra 1828-39 ansat som teaterdigter og oversætter ved Det kgl. Teater, herefter dets censor, indtil han den 23. juli 1849 blev dets direktør; 1829 titulær prof., fra 1830-36 docent i logik, æstetik og dansk litteratur ved Den kgl. militære Højskole. Heiberg, der den 28. juni 1840 blev Ridder af Dannebrog, den 4. maj 1850 'virkelig etatsråd', var tidens førende æstetiske smagsdommer,

I trykt udgave: Bind 28 side 125 linje 10

◀ **Deres Brev modtog jeg iaftes** : Brevet er ikke bevaret.

I trykt udgave: Bind 28 side 125 linje 14

◀ **Deres første Brev** : Brevet er ikke bevaret.

I trykt udgave: Bind 28 side 125 linje 18

◀ **Afhandlingen og dens fremtidige Skjebne** : Det drejer sig om SKs kritiske afhandling om H.C. Andersen som romanforfatter. J.L. Heiberg havde i juni 1837 lanceret det ambitiøse tidsskrift *Perseus, Journal for den speculative Idee* (ktl. 569), hvis andet nummer, som SKs afhandling var tiltænkt, udkom den 25. aug. 1838. SK udgav snart efter selv sit arbejde, der udkom den 7. sept. 1838 under titlen *Af en endnu Levendes Papirer. Udgivet mod hans Villie af S. Kjerkegaard*, Kbh. 1838, i SKS 1, 5-57. Se tekstredegørelsen i SKS K1, 68-72.

I trykt udgave: Bind 28 side 126 linje 1

◀ **De er som Udgiver Den ... Hverdags-Historiens Forfatter** : Forfatteren til »Hverdags-Historien« var Thomasine Christine Gyllembourg-Ehrensverd (1773-1856) el. blot Thomasine Gyllembourg, som var J.L. Heibergs (125,10) mor. Hun debuterede i 1827, da novellen »Familien Polonius« blev bragt anonymt i J.L. Heibergs tidsskrift *Kjøbenhavns flyvende Post*; i næste årgang af tidsskriftet offentliggjorde Gyllembourg anonymt »Den magiske Nøgle« og »En Hverdags-Historie«. De følgende knap 20 år – indtil *To Tidsaldre* (1845; ktl. 1563), der blev hendes sidste værk – skrev hun under mærket »Forfatteren til 'En Hverdags-Historie'« og med J.L. Heiberg som udgiver fire skuespil og 24 noveller (inklusive de tre førnævnte). SK har dog godt vidst, at forfatteren var Heibergs mor. – **betræffende**: når det drejer sig om.

I trykt udgave: Bind 28 side 126 linje 13

◀ **Min Begjering** : mit ønske.

I trykt udgave: Bind 28 side 126 linje 15

◀ **tilstille** : overbringe.

I trykt udgave: Bind 28 side 126 linje 15

◀ **medfølgende Exemplar af en lille Bog** : Der sigtes til SKs værk *En literair Anmeldelse. To Tidsaldre, Novelle af Forfatteren til »En Hverdags-historie« udgiven af J.L. Heiberg. Kbhv. Reitzel 1845, anmeldt af S. Kierkegaard*, Kbh. 1846 Bogen blev averteret som udkommet i *Adresseavisen*, nr. 75, den 30. marts 1846.

I trykt udgave: Bind 28 side 126 linje 15

◀ **At sende Dem et saadant Exemplar af hvad jeg skriver** : se de 14 bevarede dedikationer til J.L. Heiberg, i SKS 28, 493-524.

I trykt udgave: Bind 28 side 126 linje 18

◀ **Hr Prof. J.L. Heiberg R. af D.** : 125,10.

I trykt udgave: Bind 28 side 128 linje 2

◄ **Deres to sidste Skrifter** : nemlig ud over *En literair Anmeldelse* (126,15) det store værk *Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift til de filosofiske Smuler. Mimisk-pathetisk-dialektisk Sammenskrift, Existentielt Indlæg* af den pseudonyme forf. Johannes Climacus, udg. af S. Kierkegaard, Kbh. 1846, i SKS 7; denne bog udkom den 27. feb. 1846, se tekstredogørelsen i SKS K7, 7.

I trykt udgave: Bind 28 side 128 linje 8

◄ **Beviis** : Udtrykket kan både betyde kvittering og vidnesbyrd, fx om en persons følelser.

I trykt udgave: Bind 28 side 128 linje 9

◄ **hans egen Bevidnelse** : se Brev 75, i SKS 28, 131-134.

I trykt udgave: Bind 28 side 128 linje 16

◄ **d. e.** : det er; det vil sige.

I trykt udgave: Bind 28 side 128 linje 19

◄ **Deres Skildring af den nuværende ... det forrige Aarhundrede** : sigter til SKs skildring af nutiden i *En literair Anmeldelse* (126,15), i SKS 8, 66-104

I trykt udgave: Bind 28 side 128 linje 26

◄ **Skildringen af Publicum og sammes Hund** : sigter til SKs fremstilling af begrebet 'publikum' og den litterære smudspressen i *En literair Anmeldelse* (126,15), i SKS 8, 86-91.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 1

◄ **den fortræffelige Udvikling af Begreberne at tie og at tale** : sigter til SKs fremstilling i *En literair Anmeldelse* (126,15), i SKS 8, 92-95.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 2

◄ **Robert i »Amors Genistreger« mener, at der ikke gives nogen Middelvei mellem begge** : Der sigtes til Roberts monolog i 1. akt, 3. scene af Henrik Hertz' lystspil *Amors Genistreger*, Kbh. 1830, hvor det s. 16 hedder: »Ja, hvor er Middelveien her saalige? / At *tie* eller *tale*: den Manøver / at gaae i Midten, man forgjæves prøver.« Stykket blev opført 30 gange på Det kgl. Teater fra 1830 til foråret 1846; sidst den 2. marts 1846.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 3

◄ **jeg selv har engang anført ... principium exclusi medii har Gyldighed** : Der sigtes til J.L. Heibergs artikel »En logisk Bemærkning i Anledning af H. H. Hr. Biskop Dr. Mynsters Afhandling om Rationalisme og Supranaturalisme« i *Tidsskrift for Litteratur og Kritik* bd. 1, Kbh. 1839, s. 441-456. Heiberg henfører her det logiske princip gyldighed til »det Endelige og Empiriske, hvis Repræsentant det selv er«, idet han uddyber: »Vil man derfor have Exempler, paa hvilke *principium exclusi medii* finder Anvendelse, da hente man dem fra denne Sphære. Man kan da anføre, at mellem Høire og Venstre, For og Bag, Op og Ned, Nord og Syd gives intet *medium* (nemlig ingen intermediaær Retning), ligesaa lidt som mellem Varme og Kulde eller de modsatte Electriciteter og Magnetismer; fremdeles, at man enten maa være hjemme eller ude, enten maa tie eller tale, og i det Hele, at man enten maa befinde sig inden- eller udenfor en vis Grændse i Alt. Jo triviellere Exemplerne vælges, desto mindre vil der kunne gjøres Indvending mod deres *Aut - aut*«, s. 444. - **principium exclusi medii**: lat. »det udelukkede tredjes princip«. Denne grundsætning i logikken hævder, at der ved en kontradiktorisk modsætning (A og ikke-A) ikke gives noget tredje.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 4

◄ **Climaci Indlæg** : Undertitlen på *Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift*, er: *Existentielt Indlæg af Johannes Climacus* (128,8).

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 8

◄ **Billet** : lille brev.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 9

◄ **Jeg finder vel engang Leilighed ... desangaaende** : Denne lejlighed indtraf ikke. - **Explication**: forklaring, udfoldelse.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 10

◀ **JL Heiberg** : 125,10.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 13

◀ **S. T.** : en i tiden alm. udbredt forkortelse for det lat. udtryk 'salvo titulo', med udeladelse el. forbehold for mulig fejlagtig anvendelse af titlen. Forkortelsen blev hyppigt anvendt ved udskrift på breve, men også ved dedikationer.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 14

◀ **Hr. Magister** : SK forsvarede sin disputats *Om Begrebet Ironi med stadigt Hensyn til Socrates* for den filosofiske magistergrad 29. sept. 1841.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 15

◀ **Deres Billet af 2^{den} April** : se forrige Brev 73, i SKS 28, 128f. – **Billet**: lille brev.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 19

◀ **Torsdag-Aften** : dvs. om aftenen den 2. april 1846.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 19

◀ **Fredag Morgen skulde jeg reise ned til min Broder ved Sorø** : SKs ældre bror, Peter Christian Kierkegaard (1805-88), var sognepræst for Pedersborg og Kindertofte ved Sorø.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 20

◀ **Det sindrige østerlandske Ordsprog ... kan modstaae Smiger** : Kilde ikke identificeret.

I trykt udgave: Bind 28 side 129 linje 26

◀ **bestaae i** : modstå, holde stand i.

I trykt udgave: Bind 28 side 130 linje 1

◀ **den Mulighed, De betyder ... en Hverdags-Historie** : Se Brev 73, i SKS 28, 128. – **betyder**: meddeler. – **betræffende**: vedrørende.

I trykt udgave: Bind 28 side 130 linje 12

◀ **Hvad jeg har sagt i Anmeldelsen ... ikke mindre kjært** : hentyder *En literair Anmeldelse*, hvor det hedder: »Overskattet greb Læseverdenen efter Hverdags-Historien i Flyveposten skuffet ved Belysningens Tvetydighed, gjenkøbt ved at faae lidt og lidt ad Gangen; som en kjærkommen Gave modtoges den ved Juletid: at vente den var i sig selv kjært, at modtage den forventede, ikke mindre kjært«, SKS 8, 20.

I trykt udgave: Bind 28 side 130 linje 13

◀ **tilstillet** : sendt.

I trykt udgave: Bind 28 side 130 linje 24

◀ **Hr Prof. Heiberg ... R. af D.** : 125,10.

I trykt udgave: Bind 28 side 130 linje 34

◀ **S. T.** : 129,14.

I trykt udgave: Bind 28 side 131 linje 6

◀ **Hr. Magister** : 129,15.

I trykt udgave: Bind 28 side 131 linje 6

◀ **At jeg ikke før nu bevidner ... Novellen »To Tidsaldre«** : SK sendte bogen *En literair Anmeldelse* om fru Gyllembourgs sidste novelle, *To Tidsaldre*, til forfatterindens samboende søn, J.L. Heiberg, den 29. marts 1846 (jf. Brev 72, i SKS 28, 126), dvs. dagen før bogen blev averteret som udgivet. J.L. Heiberg varslede i sit brev den 2. april, at forfatteren selv ville skrive et svar (jf. Brev 73, SKS 28, 128).

I trykt udgave: Bind 28 side 131 linje 7

◀ **forklarede** : afklarede, forvandlede.

I trykt udgave: Bind 28 side 131 linje 24

◀ **mit fordringsløse Firma** : 126,13. – **Firma**: mærke, forfatternavn.

I trykt udgave: Bind 28 side 132 linje 2

◀ **kortelig** : kort.

I trykt udgave: Bind 28 side 132 linje 5

◀ **Claudine, i hendes første, ungdommelige Lidenskab for Lusard** : SK giver en oversigt over handlingen i SKS 8, 26-32. Claudine er den kvindelige hovedperson, Lusard hendes elskede.

I trykt udgave: Bind 28 side 132 linje 8

◀ **Middelalderens Heloise** : sigter til den berømte kærlighedshistorie ml. den fr. filosof og teolog, Pierre Abélard (1079-1142), og den unge, begavede Héloïse (o. 1101-64). Abélard traf Héloïse i Paris, blev betaget af hende og tilbød hendes væрге og onkel, Fulbert, at undervise hende. Abélard flyttede ind som huslærer, de to forelskede sig i hinanden og dyrkede uhindret deres elskov, indtil Fulbert opdagede forbindelsen; da var Héloïse imidlertid gravid, og de to elskende stak af. For at forsone sig med Fulbert giftede Abélard sig med Héloïse, dog således at ægteskabet blev bevaret som en hemmelighed. Men da Abélard snart efter anbragte Héloïse som pensionær i et kloster, troede Fulbert, at Abélard var ved at skille sig af med sin hustru, og tog hævn. Han hyrede nogle mænd, som en nat brød ind hos Abélard og kastrerede ham. Derpå søgte Abélard tilflugt i et kloster, blev senere abbed og grundlagde et nonnekloster, hvis abbedisse blev Héloïse, der indtil da havde levet som nonne.

I trykt udgave: Bind 28 side 132 linje 10

◀ **Revolutionstiden** : Første del af *To Tidsaldre* tager udgangspunkt i »Revolutionstiden«, dvs. i tiden omkring den fr. revolution. Scenen er i begyndelsen henlagt til København i 1794, men den flyttes senere uden for København, hvor novellen følger hovedpersonen Claudines skæbne de følgende ni år.

I trykt udgave: Bind 28 side 132 linje 14

◀ **Nærmelse** : det at nærme sig, komme tættere på.

I trykt udgave: Bind 28 side 132 linje 22

◀ **Nemesis** : navnet på den gr. gudinde for balance i tingene, for hævn og straf; den straffende retfærdighed, der retter sig mod ufortjent lykke og overmod.

I trykt udgave: Bind 28 side 132 linje 23

◀ **Mesalliancer** : det at man giftede sig med en under sin stand.

I trykt udgave: Bind 28 side 133 linje 2

◀ **»fuld Mand«** : hentyder til SKs formulering i *En literair Anmeldelse*, i SKS 8, 47.

I trykt udgave: Bind 28 side 133 linje 8

◀ **gyder Olie i Ilden** : fast talemåde: gør tingene værre.

I trykt udgave: Bind 28 side 133 linje 10

◀ **»af Frygt for Næringsssorger«** : hentyder til SKs formulering i *En literair Anmeldelse*, i SKS 8, 40.

I trykt udgave: Bind 28 side 133 linje 23

◀ **»wie des Freundes Auge mild«** : citat fra J.W. Goethes digt, »An den Mond«, der begynder med de to strofer: »Füllest wieder Busch und Thal / Still mit Nebelglanz, / Lösest endlich auch einmal / Meine Seele ganz; // Breitest über mein Gefild / Lindernd deinen Blick, / Wie des Freundes Auge mild / Ueber mein Geschick«, *Goethe's Werke. Vollständige Ausgabe letzter Hand* bd. 1-55, Stuttgart og Tübingen 1828-33, ktl. 1641-1668; bd. 1, s. 111-112; s. 111.

I trykt udgave: Bind 28 side 134 linje 1

◀ **»durch das Labyrinth ... in der Nacht** : citat fra J.W. Goethes, »An den Mond«, hvor sidste strofe lyder: »Was, von Menschen nicht gewußt / Oder nicht bedacht, / Durch das Labyrinth der Brust / Wandelt in der Nacht«, *Goethe's Werke* (134,1) bd. 1, s. 112.

I trykt udgave: Bind 28 side 134 linje 3

◀ **Forfatteren til »En Hverdags-Historie«** : 126,13.

I trykt udgave: Bind 28 side 134 linje 5

◀ **Ordlydende med Forfatterens Manuscript** : For at bevare skinnet af hemmelighed omkring forfatterens identitet har J.L. Heiberg afskrivet hendes brev og sendt afskriften til SK.

I trykt udgave: Bind 28 side 134 linje 6

◀ **dette lille Skrift** : se tekstredøgørelsen, s. 198f.

I trykt udgave: Bind 28 side 134 linje 12

◀ **en Gjeld, af hvilken De ... ved at gjøre Gjengjeld** : SK sendte løbende J.L. Heiberg et eksemplar af sine bøger, men Heibergs skriftlige el. mundtlige meddelelser om tak er for de fleste bøgernes vedkommende hverken bevaret el. bevidnet. Sml. Brev 73, i SKS 28, 128.

I trykt udgave: Bind 28 side 134 linje 13

◀ **vistnok** : helt sikkert.

I trykt udgave: Bind 28 side 134 linje 14

◀ **denne H.**: dvs. henseende.

I trykt udgave: Bind 28 side 134 linje 16

◀ **Høivelbaarne Hr Etatsraad** : J.L. Heiberg var i 1845 blevet etatsråd og dermed placeret i 3. rangklasse som nr. 3, så han skulle tiltales 'højvelbåren'.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 2

◀ **tilstille** : overbringe.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 4

◀ **Deres Frue** : 135,30.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 4

◀ **medfølgende, for hende bestemte lille Pakke** : Pakken indeholdt SKs *Om min Forfatter-Virksomhed* (134,12), hvori han angiver at være forf. til den pseudonyme føljetonartikel om fru Heiberg, »Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv«, nr. I-IV. Artiklen udkom under mærket »Inter et Inter« i *Fædrelandet*, nr. 188-191, den 24.-27. juli 1848, hhv. sp. 1485-1490, sp. 1493-1500, sp. 1501-1506 og sp. 1509-1516, i SKS 14, 91-107.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 4

◀ **hiint standhaftige Tretal ... at blive et Firtal** : Der sigtes til Platons dialog *Faidon* (103e-104e), hvor Sokrates i samtale med Kebes diskuterer identitetens og modsætningens natur. Sokrates: »Betragt nu Treheden: Mener Du ikke, at denne altid maa benævnes saavel med sit eget, som med det Uliges Navn, skjøndt dette ikke er det samme, som Treheden? og dog ere Treer og Femmer og overhovedet den hele Halvdeel af Talrækken saaledes artet, at omendskjøndt de ikke ere det samme, som det Ulige, er dog ethvert af dem ulige. Og paa den anden Side er To og Fire og den hele anden Talrække ikke det samme, som det Lige, men ethvert af dem er dog altid lige«, *Udvalgte Dialoger af Platon*, overs. af C.J. Heise, bd. 1-3, Kbh. 1830-38, ktl. 1164-1166; bd. 1, 1830, s. 96-99 (*Platons Skrifter*, udg. af Carsten Høeg og Hans Ræder, bd. 1-10, Kbh. 1992 [1932-41]; bd. 3, s. 222-225).

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 5

◀ **min første Beslutning ... kommer fra mig** : Der findes 14 af SKs bøger til J.L. Heiberg med dedikationer bevaret, jf. SKS 28, 493-524.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 7

◀ **fuldk.** : dvs. fuldkommen.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 9

◀ Hr **E.**: dvs. Etatsråd (135,2).

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 11

◀ **et Exemplar af en lille Bog** : nemlig *To Taler ved Altergangen om Fredagen*, der sammen med *Om min Forfatter-Virksomhed* blev averteret som udkommet i *Adresseavisen*, nr. 184, den 7. aug. 1851.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 15

◀ **samtidigen er en anden udkommet ... bestemme for Deres Frue** : 135,4.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 15

◀ **saa vist** : sandelig.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 17

◀ **af Oeconomie** : af økonomisk hensyn, dvs. for at spare penge.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 17

◀ **i Bogen omtales ... »Fædrelandet« 1848 N° 188-91** : 135,4.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 26

◀ **Frue Heiberg** : Johanne Luise Heiberg, f. Pätges (1812-90), århundredets mest fremtrædende da. skuespillerinde, ansat ved Det kgl. Teater 1829-64, hvor hun spillede en lang række karakter- og heltinderoller. Hun blev i 1831 gift med J.L. Heiberg, der var prof. og dermed i rangen, hvorfor hun skulle tituleres 'fru' og ikke blot 'madam'.

I trykt udgave: Bind 28 side 135 linje 30

◀ **Dersom den derimod er blevet læst af Dem** : Johanne Luise Heiberg har senere bevidnet såvel modtagelsen af SKs bog med dedikation samt sin læsning af SKs afhandling. Hun vidste godt, at det var SK, som havde skrevet artiklen, jf. *Et Liv Gjenoplevet i Erindringen* bd. 1-4, 5. udg., Kbh. 1974; bd. 2, s. 172-176.

I trykt udgave: Bind 28 side 136 linje 7

◀ **Den lykkelige Kunstnerinde ... med Beundring fra Forfatteren** : Dedikationen er ikke skrevet i bogen selv, men på det foldede papir, der som konvolut omsluttede bogen, jf. *Et Liv Gjenoplevet i Erindringen* (136,7) bd. 2, s. 173.

I trykt udgave: Bind 28 side 136 linje 13